

UNA NOVA INSCRIPCIÓ HEBRAICA DE FALSET

A hores d'ara, parlar de la preminent aljama de Falset a ningú no ve de nou ni ens amaga cap secret. D'un temps ençà, sembla que hi ha un interès viu a conèixer el passat de les comunitats hebrees medievals de les comarques tarragonines i, alhora, un ressorgiment i aportació de nous estudis que enriqueixen i configuren la historiografia jueva tarragonina.

Falset, que ja tenia documentats dos fragments de lapidària sepulcral provinents del fossar hebraic situat fora la vila, ara, compta amb una nova resta arqueològica.

Arran de les reparacions de les clavegueres, practicades l'any 1970 al carrer de la Font del Forn, prop del recinte del barri jueu, es pogué recuperar una nova inscripció hebraica en una pedra que servia de tapadora. Poc després hom la ingressà al Museu de Falset i Comarca.

Es tracta d'una làpida de sauló grisenc, de 36 cms. d'amplària, 53 cms. d'alçària i 15 cms. de gruixària. Al fons, a la banda esquerra, s'hi practicà un escantell de 10 cms. per 7 cms., realitzat, probablement per a un millor servei o fi constructiu. La làpida en qüestió, doncs, presenta mutilacions tant a la banda dreta com a la banda esquerra –possiblement per les causes ja al·ludides–, la qual cosa ha dificultat enormement la transcripció de l'epigrafiat hebreu de la seva dedicatòria.

El conjunt epigràfic consta de quatre línies, en caràcters hebreus, de mides irregulars que oscil·len entre 5 cms. i 7, fets amb poca cura, no gaire elegants i amb pocs espais. El gravador, sembla que tampoc no posà gaire atenció en l'alineació regular de les ratlles.

No sabem si aquesta làpida té caràcter sepulcral o si es tracta d'una pedra monumental destinada a una fundació pia (en aquest cas, generalment es col·locaven a la façana de la sinagoga, a la façana de l'escola o a la paret d'una casa consagrada a fins religiosos o benèfics.

La nova inscripció hebraica custodiada al museu de Falset i Comarca.
(Foto de l'autor.)

Si no ho hem llegit equivocadament, sembla que a la segona ratlla s'hi assenyalen dos noms femenins, un d'ells Goig, molt emprat per les jueves catalanes, i, amb totes les reserves, a la quarta ratlla sembla també que s'hi esmenta un cognom d'origen toponímic bastant estès per les comarques tarragonines: (de) Tolosa.

Aquest llinatge el tenim documentat a Falset, només, en tot el decurs del segle XIV: Abraham de Tolosa (1331-1382), Astruch de Tolosa (1305), Isach de Tolosa (1324-1344), Isach de Tolosa (1366-1382), Juceff de Tolosa (1329-1330), Juceff de Tolosa (1374-1382), Salomi de Tolosa (1344) i Samuel de Tolosa (1333). Malauradament, però, no sabem l'onomàstica femenina que formà part del llinatge.

Recentment, el doctor Grau Montserrat, del Departament de Filologia Semítica de la Universitat de Barcelona, investigador dels jueus gironins, amb l'exquisida amabilitat que el caracteritza, ens ha proporcionat dades de primera mà d'un tal Isach de Tolosa i d'una tal Goig, pares d'Abraham de Tolosa, que el 1379 es traslladaren de Besalú a Falset per a establir-s'hi. El germà d'Isach, Salomó de Tolosa, aquest any ja vivia a Falset. No volem pas donar a entendre que els personatges al·ludits fossin, precisament, els que creiem –amb totes les reserves, repetim– haver interpretat a l'inscripció.

Al context de la làpida no s'hi troba cap dada cronològica. Amb tot, però, aquesta peça arqueològica sotmesa, encara, a estudi, podria haver estat obrada el segle XIV.

En definitiva, una valuosa recuperació que ampliarà l'inventari de l'epigrafia hebraico-falsetana i tarragonina, alhora.

Gabriel SECALL I GÜELL

